

Nr 5

Kulturutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller anslag för budgetåret 1975/76 till internationellt-kulturellt samarbete jämte motioner

1. **Kulturellt utbyte med utlandet.** Utskottet tillstyrker regeringens i propositionen 1975:1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten I 1 (s. 460–461) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Kulturellt utbyte med utlandet* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 831 000 kr.

2. **Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.** Regeringen har under punkten I 2 (s. 461–462) föreslagit riksdagen att till Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 370 000 kr.

Från detta anslag utgår medel för det svenska årsbidraget till Unesco. För innevarande budgetår har 3 470 000 kr. upptagits för ändamålet och för budgetåret 1975/76 föreslås ett belopp av 4 300 000 kr., vilket motsvarar den svenska andelen av Unescos budget för år 1976 enligt den av organisationens generalkonferens antagna bidragsskalan. Vidare beräknas under anslaget för Svenska unescorådets utrednings- och programverksamhet ett belopp av 70 000 kr.

Motionen

I motionen 1975:1301 av herr Ahlmark m. fl. (fp, c, m) hemställs att riksdagen beslutar att såsom det svenska årsbidraget till Unesco för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 123 000 kr.

Motionärerna erinrar om att Unesco hösten 1974 fattade beslut om att neka Israel rätt till fullvärdigt deltagande i Unescos europeiska regionala samarbete. Majoriteten i Unesco har därmed, anser motionärerna, diskriminerat Israel på ett sätt som saknar motsvarighet för någon annan medlem av organisationen. Konflikten i Mellersta Östern har alltmer kommit att försvåra internationell samverkan på områden som inte i sak berörs av den, konstateras det i motionen. Det inträffade är ett hot mot mycket av Unescos eget arbete och det räcker enligt motionärernas mening inte med att i ord kritisera Unescos beslut.

I motionen föreslås att Sverige, i likhet med Schweiz, som en protest mot diskrimineringen av Israel minskar bidraget till Unesco. Minskningen

bör enligt motionärerna gälla till dess att Unesco upphör med sin nuvarande diskriminering och liksom tidigare tillämpar universalitetsprincipen i sitt arbete. Motionärerna föreslår att nuvarande anslag – 3 470 000 kr. – minskas med en tiondel, dvs. med 347 000 kr., och att för Sveriges årsbidrag till Unesco för nästa budgetår anvisas 3 123 000 kr.

Yttrande av utrikesutskottet

Kulturutskottet har inhämtat yttrande över motionen 1975:1301 från utrikesutskottet. I sitt yttrande den 4 mars 1975 (UU 1975:1 y) anför utrikesutskottet:

Unescos generalkonferens 1974 antog två resolutioner som berör Israels deltagande i organisationens arbete.

Den ena resolutionen, som antogs med röstsiffrorna 64–27–26, avsåg ”skydd för kulturföremål i Jerusalem”. I denna fördömdes Israel dels för åtgärder som innebar att man ”framhärdar i att ändra Jerusalems historiska stadsbild”, dels för att man ”utför arkeologiska utgrävningar som medför faror för dess minnesmärken”. Generaldirektören uppmanades att innehålla Unesco-bistånd till Israel till dess att Israel fullständigt iakttog Unesco-resolutionerna i ämnet.

Bakom förslaget stod huvudsakligen arab- och öststater. Sverige röstade mot förslaget. I en röstförklaring antyddes förståelse för de arabiska farhågorna i fråga om Jerusalems heliga platser. Från svensk sida motsatte man sig dock förslaget då det innehöll en punkt som nära nog kunde tolkas så att Israel komme att utestängas från organisationens arbete.

Beslutet innebär i praktiken att Israel inte kan erhålla bidrag från en särskild Unesco-fond för projekt med Unesco-inriktning. De bidrag som Israel erhållit från denna fond har emellertid varit obetydliga i förhållande till landets egna bidrag till Unesco.

Den andra resolutionen syftade till att reglera frågan om vilka medlemsstater som skall inbjudas till Unescos regionala konferenser. Israels begäran att i detta sammanhang få tillhöra den europeiska regionen avslogs med röstsiffrorna 33–48–31. Sverige röstade liksom de flesta västeuropeiska stater till förmån för det israeliska önskemålet.

Ingen viktigare regional konferens i Unesco-regi är förutsedd för tiden fram till nästa generalkonferens, då frågan åter kan tas upp. De praktiska konsekvenserna av beslutet är begränsade, eftersom organisationens verksamhet nästan helt utförs på universell basis. Israel kan liksom tidigare delta i den vanliga mötes- och konferensverksamheten. Vidare kan Israel delta som observatör i eventuella europeiska regionala konferenser.

Utskottet vill i likhet med motionärerna uttala sitt ogillande av det beslut som Unescos generalkonferens fattat i fråga om Israels deltagande i regionala

konferenser. Även om beslutet i själva verket inte blir kännbart för Israels deltagande i Unescos arbete så har det en synnerligen olycklig principiell innebörd. Majoriteten har sökt hindra en medlem från att delta i vissa delar av verksamheten, av orsaker som är helt ovidkommande för organisationens syften. Åtgärder av detta slag är inte konstruktiva för det internationella samarbetet. Sverige har anledning att ånyo påtala dessa aspekter av det beslut som generalkonferensen fattat och verka för ett upphävande av den diskriminerande behandling som Israel utsatts för i Unesco.

Motionärerna anser att Sverige dessutom såsom protest mot generalkonferensens beslut beträffande Israel skall skära ned sitt bidrag till Unesco. Utskottet finner att en sådan åtgärd strider emot de förpliktelser som medlemsstaterna har enligt Unescos stadga. Det är en grundläggande regel för Sveriges utrikespolitik att vårt land skall iaktta sina förpliktelser enligt ingångna internationella överenskommelser. Redan av detta skäl kan utskottet inte ansluta sig till motionärernas förslag.

Utskottet vill vidare erinra om att nedskärningar i Unescos budget som väsentligt hämmar organisationens verksamhet inte i första hand skulle drabba de stater som varit ifrågavarande resolutioners tillskyndare. De skulle i stället gå ut över organisationens svagaste medlemmar.

Avvikande mening har anmälts av ledamöterna av utrikesutskottet fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Åberg (fp) som anför:

Majoriteten i Unesco fattade förra året ett beslut som diskriminerar Israel på ett sätt som saknar motsvarighet för någon annan medlem av organisationen. Israel får inte delta som medlem i någon av regionernas verksamhet. Det viktiga är inte hur mycket av Unescos arbete som bedrivs på regional grund. Avgörande är att detta Unesco-beslut bryter mot universalitetsprincipen och i sin förlängning innebär ett hot mot grundvalen för FN-arbetet.

I en så allvarlig situation räcker det inte att enbart uttrycka sitt avståndstagande i ord. För att markera vår oro inför utvecklingen bör vi skära ner anslaget till Unesco. Denna minskning bör gälla till dess att Unesco upphör med sin nuvarande diskriminering av Israel och liksom tidigare tillämpar universalitetsprincipen. Bl. a. Schweiz parlament har redan beslutat minska sitt bidrag till Unesco med 10 procent. Motion 1301 föreslår en liknande nedskärning för svensk del. Vi instämmer i motionens krav.

Av skäl som här nämnts tillstyrker vi motionen 1301.

Kulturutskottet

Utrikesutskottet uttalar i det refererade yttrandet sitt ogillande av det beslut som Unescos generalförsamling fattat i fråga om Israels deltagande i regionala konferenser men har av skäl som redovisas i yttrandet inte anslutit sig till förslaget i motionen 1975:1301 att Sverige som protest mot gene-

ralförsamlingens beslut skall skära ner sitt bidrag till Unesco. Vad utrikesutskottet anfört i ärendet ger emellertid ett klart stöd för att man från Sveriges sida energiskt verkar för ett upphävande av den diskriminerande behandling som Israel utsatts för.

Kulturutskottet anser det angeläget att Unescos arbete för främjande av utbildning, kultur och vetenskap kan bedrivas målmedvetet och framgångsrikt. En nedskränning i Unescos budget skulle hämma organisationens verksamhet. Med hänsyn till vad utrikesutskottet anfört och mot bakgrund av de kulturpolitiska intressen kulturutskottet har att bevaka delar kulturutskottet utrikesutskottets uppfattning att Sverige inte bör välja den i motionen 1975:1301 förordade vägen att protestera mot nu ifrågavarande Unesco-beslut. Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning för budgetåret 1975/76 och avstyrker motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 och med avslag på motionen 1975:1301 till *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 4 370 000 kr.

3. **Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige.** Utskottet tillstyrker regeringens under punkten I 3 (s. 462–463) framlagda förslag och hemställer att riksdagen till *Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 400 000 kr.

4. **Bidrag till svenska institut i utlandet.** Utskottet tillstyrker regeringens under punkten I 4 (s. 463–464) framlagda förslag och hemställer att riksdagen till *Bidrag till svenska institut i utlandet* för budgetåret 1975/76 anvisar ett anslag av 914 000 kr.

5. **Nordiska afrikainstitutet: Avlöningar m. m. Nordiska afrikainstitutet: Driftkostnader.** Utskottet tillstyrker regeringens under punkterna I 6–I 7 (s. 465–467) framlagda förslag och hemställer

1. att riksdagen till *Nordiska afrikainstitutet: Avlöningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 703 000 kr.,
2. att riksdagen till *Nordiska afrikainstitutet: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 382 000 kr.

6. **Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.** Regeringen har under punkten I 8 (s. 467–469) föreslagit riksdagen att till *Bidrag till vissa bilaterala*

nordiska projekt m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 662 000 kr.

Ur detta anslag utgår medel till vissa ändamål av bilateral karaktär som inte ingår i den gemensamma nordiska verksamhetsbudgeten. För en del av dessa ändamål finns särskilda anslagsposter och delposter. Till andra ändamål anvisas medel från en post som står till regeringens disposition.

Förslaget i propositionen innebär en anslagshöjning med 300 000 kr. till 2 662 000 kr. Inom denna ram har för vissa poster beräknats höjningar som kompensation för prisökningar m. m.

Motionerna

Utskottet behandlar i detta sammanhang motionerna

1975:787 av herrar Johansson i Holmgården (c) och Boström (s) vari hemställs att riksdagen uttalar att Islands deltagande i nordiskt kulturellt samarbete bör effektivt understödjas också av Sverige samt att medel härför ställs till förfogande i rimlig omfattning också för anordnande av framtida språkkurser i svenska för islänningar även på Nordkalotten,

1975:1333 av herrar Sundman (c) och Wikström (fp) vari hemställs att riksdagen för budgetåret 1975/76 för det i motionen angivna ändamålet anvisar 80 000 kr. under anslaget Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.,

1975:1334 av herr Sundman m. fl. (c, m, fp, vpk) vari hemställs att riksdagen till Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m. anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 30 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 2 692 000 kr.

Genom beslut av 1974 års riksdag (prop. 1974:85, UU 1974:6, rskr 1974:205) anvisades på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1973/74 ett reservationsanslag av 200 000 kr. för en nationalgåva till Island i anledning av högtidlighållandet av 1100-årsminnet av den första bosättningen på Island. I gåvan ingick 80 000 kr. för engångsstipendier för studier för islänningar i Sverige.

I motionen 1975:1333 erinras om att utrikesutskottet i sitt betänkande 1974:6 uttalade sig för en permanentning av stipendierna. Medel för ändamålet har inte upptagits i budgetpropositionen för budgetåret 1975/76 vilket motionärerna uppfattar som besvärande med hänsyn till utrikesutskottets uttalande.

Yrkandet i motionen 1975:1334 avser en höjning av bidraget för kulturellt utbyte och samarbete med Island från 60 000 kr. till 90 000 kr. Motivering härför är främst den betydande ökning av flygbiljettpriserna som inträffat under den senaste tiden.

Utskottet

Samtliga motionsyrkanden som behandlas under förevarande punkt gäller det kulturella samarbetet och utbytet med Island. Utskottet finner det angeläget att man stimulerar och ekonomiskt underlättar denna verksamhet. Samma inställning kom till uttryck vid utskottets och riksdagens behandling år 1972 då ett motionsvis framfört förslag om ett bidrag på 60 000 kr. för främjande och stärkande av det kulturella samarbetet och utbytet mellan Island och Sverige bifölls (mot. 1972:682, KrU 1972:10, rskr 1972:123).

I motionen 1975:1334 hemställs att det av riksdagen anvisade bidraget på 60 000 kr. till kulturellt samarbete och utbyte med Island för nästa budgetår höjs med 30 000 kr. Utskottet anser att goda skäl anförts i motionen för en höjning av detta bidrag och förutsätter att regeringen vid fördelningen av anslaget söker undvika en urholkning av bidraget till följd av inträffade prisökningar. Den i motionen föreslagna höjningen av reservationsanslaget avstyrker utskottet emellertid.

Innevarande budgetår har 20 000 kr. anvisats ur den underanslaget uppförda dispositionsposten såsom särskilt bidrag till en kurs i svenska för islänningar i anslutning till den av Norrbottenskretsen av föreningen Norden anordnade kursen i svenska för finländare. Av propositionen framgår att föredragande statsrådet inte utesluter att kursen kan upprepas men att han inte velat förorda att den permanentas till ett årligen återkommande arrangemang.

I motionen 1975:787 begärs ett riksdagsuttalande om att Islands deltagande i nordiskt kulturellt samarbete bör effektivt understödjas också av Sverige och att medel bör ställas till förfogande i rimlig omfattning också för anordnande av framtida språkkurser i svenska för islänningar på Nordkalotten.

Utskottet, som ovan uttalat sig om vikten av att man stimulerar och ekonomiskt underlättar det kulturella samarbetet och utbytet med Island, vill med anledning av andra ledet av hemställan i motionen 1975:787 framhålla att det från dispositionsposten under förevarande anslag, vilken innevarande budgetår uppgår till 426 000 kr., utgår bidrag till en rad ändamål alltifrån sådana av engångsnatur till sådana som återkommer mer eller mindre regelbundet. Utskottet uppfattar nyssnämnda uttalande i propositionen så att någon särskild anslagspost inte avses bli uppförd för ifrågasvarande kurser men att detta inte hindrar att bidrag kan komma i fråga även i fortsättningen. Något särskilt uttalande av riksdagen med anledning av motionen 1975:787 är enligt utskottets mening inte erforderligt.

Vad därefter beträffar yrkandet i motionen 1975:1333 om medelsanvisning för stipendier har utskottet erfarit att det belopp som anvisades för ändamålet på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1973/74 inte kommer att tas i anspråk förrän budgetåret 1975/76. Vidare har man inom utbildningsdepartementet enligt uppgift för avsikt att ta upp frågan om fortsatt stipendiegivning i budgetarbetet hösten 1975. Med hänsyn till behovet av dessa stipendier och utrikesutskottets positiva uttalande beträffande me-

delsanvisning för ändamålet utgår kulturutskottet från att motionärernas önskemål om kontinuitet i stipendiegivningen kommer att bli tillgodosett. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1975:1333.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 samt med avslag på motionerna 1975:1333 och 1975:1334 till *Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 2 662 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1975:787.

Stockholm den 13 mars 1975

På kulturutskottets vägnar
LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Andersson i Lycksele (s), fröken Sandell (s), herr Sundman (c), fru Fränkel (fp), herr Green (s), fru Mogård (m), herrar Sörenson (s), Norrby (c), fru Ryding (vpk), fröken Eliasson (c), fru Diesen (m), herrar Gillström (s), Raneskog (c) och fru Jordan (s).

Reservation

vid *punkten 2* (Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.) av fru Fränkel (fp), fru Mogård (m) och fru Diesen (m) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till vad som anförts i den avvikande mening som fogats till utrikesutskottets yttrande över motionen 1975:1301 tillstyrker utskottet motionen. Utskottet föreslår således att 3 123 000 kr. anvisas budgetåret 1975/76 för årsbidrag till Unesco och att anslaget i sin helhet uppförs med 3 193 000 kr.

Utskottet hemställer

- att riksdagen med anledning av propositionen 1975:1 och med bifall till motionen 1975:1301 till *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 3 193 000 kr.

Särskilt yttrande

vid *punkten 2* (Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.) av herr Sundman (c):

Jag noterar med tillfredsställelse att utrikesutskottet i sitt yttrande över motionen 1975:1301 bestämt tar avstånd från den diskriminerande handling

som staten Israel utsatts för vid två tillfällen under Unescos generalkonferens 1974.

Det är angeläget att Sverige uppfyller alla förpliktelser som följer av vårt medlemskap i en internationell organisation. Av bl. a. detta skäl kan jag acceptera att riksdagen inte beslutar skära ner anslaget till Unesco.

Unescos verksamhet omfattar utbildning, forskning och kultur. Dess arbete bygger på universalitetsprincipen. Jag finner det ytterligt anmärkningsvärt att kulturutskottet, som har att handlägga ärenden av kulturpolitisk natur, underlåter att i betänkandet anlägga kulturpolitiska aspekter på de klara brott mot universalitetsprincipen som de båda aktuella resolutionerna innebär.